

Korte mededelingen Korte mededelingen Korte mededelingen Korte mededelingen Korte mededelingen Korte mededelingen

Een kweek van *Acrolepia autumnitella* (Lepidoptera: Plutellidae)

In juli 1995 ontdekte ik op bladeren van bitterzoet (*Solanum dulcamara* L.) een witte mijn die direct deed denken die van *Acrolepia autumnitella* Curtis. De planten groeiden in een heg langs een afrastering van een sportveld in Deventer en vielen op door de talrijke opvallende geel-paars gekleurde bloemen. Bij nader onderzoek bleek het inderdaad om een mijn van *A. autumnitella* te gaan. Om verder te kunnen kweken plukte ik een flink bebladerde tak en had het geluk dat zich daarop een tweede mijn bevond. De tak werd in een kweekkastje gezet, het blaadje met de eerste mijn werd met een dun metalen stripje op een blaadje van het takje bevestigd. De volgende ochtend was het rupsje reeds in het daaronder gelegen blaadje overgegaan. Het rupsje veranderde nog enkele malen van blad. Daar ik niet precies wist hoe de verpoping plaats vond had ik een beetje bladaarde op de bodem gestrooid, maar achteraf bleek dit niet nodig. Emmet (1988) schrijft dat verpoping plaats vindt tussen "afval" op de grond. Begin september verpopten de rupsjes in een licht gekleurde cocon die weer door een bruin geweven 'gazen netje' omgeven was en verticaal tegen het hout van het kastje was bevestigd. De kweek verliep verder voorspoedig en beide vlindertjes verschenen begin oktober. Deze generatie overwintert tot april (Emmet, 1988).

Volgens Kuchlein (1993) komt deze soort verspreid door heel het land voor, maar is in het oosten toch zeer schaars. De mijnen bevinden zich bij voorkeur op plaatsen waar de plant min of meer in de schaduw staat: op planten die in het open veld in de volle zon staan heb ik ze nooit gevonden.

Merkwaardig was dat ik, ook na intensief zoeken, slechts twee mijnen vond in een heg

die zeker 50 meter lang was en vol stond met bitterzoet.

Literatuur

- EMMET, A.M. (ed.), 1988. *A field guide to the smaller British Lepidoptera* (2nd ed.): 1-288. The British Entomological and Natural History Society, London.
- Kuchlein, J.H., 1993. *De kleine vlinders, handboek voor de faunistiek van de Nederlandse Microlepidoptera*: 1-715. Pudoc, Wageningen.

W. Oord, Rembrandtkade 79, 7412 HE Deventer.

Het voorkomen van *Olethreutes arbutella* in Nederland (Lepidoptera: Tortricidae)

Olethreutes arbutella (Linnaeus) is sinds 1992 uit ons land bekend. In dat jaar werden in Woerden op een kwekerij talrijke rupsen gevonden op rode bosbes (*Vaccinium vitis-idaea* L.). De planten waren geïmporteerd uit Duitsland. In hetzelfde jaar werden ook de vlinders op licht gevangen te Zuidloo, Overijssel en Twello, Gelderland (Huisman & Koster, 1995).

In 1993 werd de vlinder gekweekt uit rupsen op rode bosbes die in Tongeren, Gelderland, waren verzameld. Daarmee was de inheemse status van de soort bevestigd (Huisman & Koster, 1996).

In 1995 werd de vlinder weer op licht gevangen, door Huisman te Ouddorp, Zuid-Holland, en door mij zelf te Kortgene, Zeeland. Beide vangsten vonden op 1 augustus van dat jaar plaats. Het valt op dat de lichtvangsten te Zuidloo, Twello, Ouddorp en Kortgene plaatsvonden in gebieden waar geen rode bosbes groeit. Het voorkomen van de vlinders op plaatsen die betrekkelijk ver verwijderd zijn van de natuurlijke biotoop, zou kunnen wijzen op zwerfgedrag. Die indruk wordt versterkt door het feit dat de recente

vangsten in het zuidwesten van ons land op precies dezelfde datum plaatsvonden.

Het komt namelijk wel meer voor dat een soort – waarvan bekend is dat hij migreert binnen zijn areaal – tegelijkertijd op verschillende plaatsen in grote aantallen wordt gevangen. Een goed voorbeeld is *Tortrix viridana* (Linnaeus) die massaal kan uitzwerven naar plaatsen waar de voedselplant eik (*Quercus* sp.) niet of in geringe mate voorkomt. Dat gebeurde in 1983 toen tegelijkertijd in Melissant, Kortgene en Oosthuizen zeer veel exemplaren op licht werden gevangen (Lempke, 1985).

Olethreutes arbutella is bekend uit de ons omringende landen met uitzondering van België. Wellicht is de soort bezig met het uitbreiden van zijn areaal. Het voorkomen op verschillende plaatsen buiten de natuurlijke biotoop en het veronderstelde zwerfgedrag wijzen in die richting. Nauwkeurige registratie van vangsten en waarnemingen zijn nodig om een juist beeld te krijgen van de verspreiding van deze nieuwe soort in ons land.

Literatuur

- HUISMAN, K. J. & J. C. KOSTER, 1995. Nieuwe en interessante Microlepidoptera uit Nederland in het jaar 1992 (Lepidoptera). – *Ent. Ber., Amst.* 55: 53-67.
- HUISMAN, K. J. & J. C. KOSTER, 1996. Nieuwe en interessante Microlepidoptera uit Nederland in het jaar 1993 (Lepidoptera). – *Ent. Ber., Amst.* 56: 37-55.
- LEMPKE, B. J., 1985. Interessante waarnemingen en vangsten van Lepidoptera in 1983. – *Ent. Ber., Amst.* 45: 41-49.

J. van Vuure, Torendijk 82, 4484 ND Kortgene.

***Trogus lapidator* weer in Nederland aangetroffen (Hymenoptera: Ichneumonidae, Ichneumoninae)**

Trogus lapidator (Fabricius) is een ongeveer 15 mm grote (blauw)zwarte sluipwesp die de

rupus van de koninginpage, *Papilio machaon* Linnaeus (Lepidoptera: Papilionidae), parasiteert. Die rups wordt nog wel normaal volwassen en verpopt. Daarna start de ontwikkeling van de sluipwespplarve. Tenslotte komt de sluipwesp via een karakteristiek, zelf geknaagd gat in de vleugelschede, uit de vlinderpop tevoorschijn.

Over de afgelopen 100 jaar vertoont het voorkomen van de koninginpage in Nederland een zeer grillig patroon. Naast bloeiperiodes waren er ook tijden waarin de soort bijna geheel uit ons land was verdwenen. In perioden waarin de koninginpage door heel Nederland voorkwam was ook *Trogus lapidator* op verschillende plaatsen aanwezig, zoals blijkt uit gekweekte exemplaren in de collectie van de afdeling Entomologie van het Zoölogisch Museum te Amsterdam. Hier bevinden zich onder andere dieren van Schoonoord (1901), Steenwijk (1941) en het Westland (1946).

Na een bloeiperiode in de veertiger jaren trok *Papilio machaon* zich in Nederland steeds meer naar het zuiden terug. Begin jaren zestig werd een dieptepunt bereikt en werd de soort nog slechts sporadisch in het uiterste zuiden van ons land waargenomen. Inmiddels is er weer sprake van een toename en komt de vraag op of ook *Trogus lapidator* weer in ons land zal verschijnen.

Sinds 1985 wordt door Br. Virgilius Lefebber jaarlijks met een malaiseval entomologisch onderzoek verricht op de Sint Pietersberg bij Maastricht. Hierin werd op 8 augustus 1993 voor het eerst in vele jaren een exemplaar van *Trogus lapidator* gevangen, en wel een wijfje. Uiteraard kan dit een zwerver geweest zijn en dus zou een kweek van *T. lapidator* pas werkelijk de terugkeer van de soort in Nederland bevestigen.

C.J. Zwakhals, Dr. Dreeslaan 204, 4241 CM Arkel.